

Asia: VN/14758/2021

Lausuntopyyntö: ehdotus ympäristöministeriön asetukseksi rakennuksen ilmastaselvityksestä

Osa 1. Asetusluonnoksen yleinen palaute

Tässä osiossa voit antaa yleistä palautetta asetuksesta, perusteluista ja esitetyistä vaikutuksista. Teknisiin yksityiskohtiin voit halutessasi antaa erikseen palautetta osiossa 2.

Suomen Kiinteistöliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ehdotuksesta ympäristöministeriön asetukseksi rakennuksen ilmastaselvityksestä.

Rakennuskannan energia- ja tehotehokkuuden parantaminen on tärkeässä roolissa Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä. Käytettävien politiikkatoimien on oltava sellaisia, jotka tuovat todellisia päästövähennyksiä ja mahdollistavat kustannustehokkaiden ja teknologianeutraalien ratkaisujen hyödyntämisen. On hyvä, että asioista on käyty ja käydään aktiivista ja avointa vuoropuhelua eri sidosryhmien kesken. Tämän keskustelun ylläpitämisessä ympäristöministeriöllä on ollut keskeinen rooli ja tämän työn toivomme jatkuvan.

Nyt lausunnolla olevan asetusehdotuksen ja vähähiilisen rakentamisen kokonaisuuden arviointi on kuitenkin hankalaa, koska muun muassa varsinaisia kaavoitus- ja rakentamislain pykälä ei ole tiedossa. Näin ollen esitämme, että rakennuksen ilmastaselvityksestä järjestetään vielä uusi lausuntokierros kokonaisuuden ollessa selvillä. Seuraavassa on Kiinteistöliiton päähuomiot lausuntomateriaalin perusteella.

Perustelumuiotissa todetaan, että konkreettinen ohjaus tapahtuisi käyttötarkoituserittäin määritettyjä raja-arvoja hyödyntäen ja ilmastaselvityksen avulla osoitettaisiin vaatimuksen täyttyminen. Mielestämme ohjausta ei tule sitoa rakennustyyppikohtaisiin raja-arvoihin, johon elinkaariarviointia menetelmänä ei ole kehitetty. Uudisrakentamisessa lähtökohtana tulisi olla hankkeen sisällä tapahtuva eri ratkaisuvaihtoehtojen vertailu elinkaariarviointia hyödyntäen. Tällöin olisi mahdollista välttää raja-arvo-ohjaukseen liittyvät yksinkertaistukset, jotka voivat ohjata vähähiilisyden näkökulmasta väärään suuntaan.

Kiinteistöliitto ei kannata ilmastaselvityksen vaatimista laajamittaisten korjausten yhteydessä. Olemassa olevassa rakennuskannassa käytön ajan energiankulutus on merkittävä ympäristövaikutusten aiheuttaja. Näin ollen on oleellista keskittyä olemassa olevien rakennusten energia- ja tehotehokkuuteen, jota varten on jo olemassa korjausrakentamisen energiamääräykset.

Haluamme esittää huolestamme myös siitä, että asetusluonnos ja arviointimenetelmäluonnos voivat ohjata käytön aikaisen energiankulutuksen tarkastelun osalta jopa väärään suuntaan. Tällöin voi vaarantua sektori-integraatiokehitys, hidastua uusien energiaratkaisujen kehittäminen ja jäädä päästövähennykset vain laskennalliseksi. Suomessa rakennuskannan energiankäyttö voi olla hiilineutraalia silloin, kun energiasysteemi on hiilineutraali.

Järjestelmätason muutosta tuetaan konkreettisesti rakennuskannan energia- ja tehotehokkuudella, ei yksinkertaistetuilla hiilijalanjälkilaskelmilla. Onkin perusteltua kysyä, onko käytön ajan energiankulutuksen sisällyttäminen rakennuksen hiilijalanjäljen määräysohjaukseen hiilineutraaliustavoitteiden mukaista vai onko se enemmänkin hidaste tavoitteiden saavuttamiselle. Ei sovi myöskään unohtaa jo nyt olemassa olevia ohjauskeinoja, kuten esimerkiksi tehonsa näyttäneitä EU:n päästökauppaa, jonka piirissä suurin osa suomalaisen rakennuskannan energiankäytöstä jo on.

Ongelmallista on ilmastaselvityksessä käytettävät energiamuotojen keskimääräiset ominaispäästökertoimet, jotka eivät ota kaukolämmön- ja jäähdytyksen osalta huomioon merkittäviä paikallisia eroavaisuuksia. Lisäksi on huomioitava, että vuositaso kertoimet ovat hyvin karkeita kuvaamaan toimenpiteiden vaikutuksia. Tätä ongelmaa on pohdittu muun muassa tieteellisessä lehtiartikkelissa "Buildings' energy efficiency measures effect on CO2 emissions in combined heating, cooling and electricity production", jossa todettiin, ettei vuositaso keskimääräisiä kertoimia tulisi käyttää rakennusten ja rakennuskannan päästövähennysten arvioinnissa (<https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110299>).

Monet muutkin tahot ovat tuoneet esille erilaisia ongelmia laskentamenetelmään ja sen epävarmuustekijöihin liittyen. Näin ollen katsomme, ettei asetusluonnos ja arviointimenetelmä tällaisenaan ole soveltuva ilmastaselvityksen ja tätä kautta raja-arvo-ohjauksen pohjaksi.

Ottaen huomioon asian merkityksellisuuden kiinteistö- ja rakennusosalalle on perustelumiestön vaikutusten arviointi kevyt ja joiltakin osin puutteellinen. Esimerkiksi ympäristövaikutusten osalta viitataan VTT:n selvitykseen "Rakennusten khk-päästöjen ohjauksen vaikutusten arviointi" vuodelta 2018. Kyseisessä raportissa kuitenkin todetaan selkeästi luvussa 9 sivulla 54: "Kaikki arviot on tehty karkeasti ja yksinkertaisten mallien avulla, joten kasvihuonekaasujen kvantitatiiviset arviot ovat suuruusluokka-arvioita. Lähtöarvot perustuvat osin kohtuullisen pieneen aineistoon ja lähtöarvojen suhteen on tehty osin merkittäviä oletuksia eri lähteissä olevien tuloksien yhteismitallistamiseksi." Raportissa kuvataan myös, että energian käytön päästöarviot perustuvat Suomen

energiateollisuuden keskimääräiseen sähkön ja kaukolämmön tuotantoon huomioiden nettotuonti, jakelu ja siirtohäviöt vuoden 2016 tilastotietojen perusteella. Näin ollen herää kysymys, kuvaavatko raportin arviot nykypäivän todellista raja-arvo-ohjauksen päästövähennyspotentiaalia.

Vaikutusten arviointi tulisi kaikilta osin tehdä nykyistä tarkemmin ja ottaen huomioon muun muassa rakennuskannan ja energiajärjestelmän kytkeytyminen toisiinsa, jotta olisi mahdollista tarkastella paremmin todellisia vaikutuksia ehdotetulle ohjauskeinolle. Tätä varten tulisi hyödyntää nykypäivän työkaluja rakennusten, rakennuskannan ja energiajärjestelmien mallintamisesta.

a. Onko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä selkeä ja ymmärrettävä?

-

b. Onko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi tarpeeksi kattava, jotta se osaltaan tukee hiilineutraaliuden saavuttamista Suomessa?

-

c. Soveltuuko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi sekä uusille että korjattaville rakennuksille?

-

d. Soveltuuko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi käytettäväksi rakennuksen suunnittelun aikana ennen rakentamisluvan hakemista?

-

e. Muita yleisiä kommentteja:

-

Osa 2. Kommentit asetusluonnoksen pykäliin

1 § Rakennuksen vähähiilisuuden arviointi

Onko arvioinnin vastuun rajaus pääsuunnittelijan, rakennussuunnittelijan ja erikoissuunnittelijan tehtäväksi mielestäsi sopiva?

-

2 § Määritelmät

Onko määritelmät kuvattu mielestäsi selkeästi?

-

3 § Arvioinnin kohde

Vähähiilisyys arvioitaisiin sekä rakennukselle että rakennuspaikalle. Onko arvioinnin rajaus mielestäsi sopiva?

-

Arvioinnin ulkopuolelle jätettäisiin rakennuspaikan kasvillisuus ja maaperä, sekä purettavat rakenteet, väliaikaiset telineet ja suojaukset. Onko arvioinnin rajausta mielestäsi sopiva?

-

4 § Arviointijaksojen pituudet

Arviointi tehtäisiin yleensä 50 vuoden ajanjaksolle, kuten muissa pohjoismaissa ja EU:n Level(s)-menetelmässä. Onko arviointijakson pituus ja sen vakiointi mielestäsi hyvä lähtökohta?

-

5 § Arvioinnissa käytettävät tiedot

Arviointiin voitaisiin käyttää sekä kansallisen päästötietokannan että rakennustuotteiden ympäristöselosteiden tietoja. Onko tämä tietosisältö mielestä sopiva?

-

6 § Hiilijalanjäljen arviointi

Hiilijalanjälkeen laskettaisiin rakennustuotteiden valmistus, kuljetukset, rakentaminen, energian kulutus, rakennustuotteiden vaihdot, rakennuksen purkaminen, purkumateriaalien kuljetus, jätteenkäsittely ja loppusijoitus. Onko hiilijalanjäljen kattavuus mielestäsi riittävä?

-

7 § Rakennustuotteiden valmistus

Arviointi sisältäisi rakennuksen kantavan rungon, täydentävien rakenteiden, talotekniikan pääosien sekä rakennuspaikan keskeisten rakenteiden ja perustusten tuotteiden valmistuksen. Onko arvioinnin kattavuus mielestäsi sopiva?

-

Uudelleen käytettävien rakennustuotteiden hiilijalanjälkeä tai niiden uudelleenkäytön valmistelun hiilijalanjälkeä ei tarvitsisi arvioida. Onko periaate mielestäsi sopiva?

-

8 § Rakennustuotteiden vaihdot

Arviointiin ei sisältyisi uusien rakennusten elinkaaren aikana tapahtuvan laajamittaisen korjauksen tai ennakoimattomien rikkoantumisten vaikutus. Onko tämä rajausta mielestäsi sopiva?

-

9 § Rakennus- ja purkumateriaalin käsittely

Arviointiin ei sisältyisi uuden rakennuksen tontilta purettavien aiempien rakennusten tai rakenteiden purkamisen ja jätteenkäsittelyn vaikutus. Onko tämä rajausta mielestäsi sopiva?

-

10 § Rakennus- ja purkumateriaalin loppusijoitus

Onko loppusijoituksen vaikutusten arviointi kuvattu riittävän selkeästi?

-

11 § Kuljetukset

Rakennustuotteiden ja purkujätteiden kuljetusten vaikutukset voitaisiin arvioida joko taulukkoarvojen pohjalta tai laskien hankekohtaisesti kaavan mukaan. Ovatko nämä vaihtoehdot mielestäsi riittävät?

-

12 § Työmaatoiminnot

Työmaan vaikutukset voitaisiin arvioida joko taulukkoarvojen pohjalta tai laskien hankekohtaisesti kaavan mukaan. Ovatko nämä vaihtoehdot mielestäsi riittävät?

-

13 § Energian käyttö

Energian käytön vaikutukset laskettaisiin muiden pohjoismaiden ja EU:n Level(s)-menetelmän mukaisesti käyttäen skenaarioita eri energiamuotojen hiilijalanjäljen ennakoituille vähenemille tulevaisuudessa. Onko tällaisten skenaarioiden käyttö mielestäsi sopiva lähtökohta arvioinnille?

-

14 § Hiilikädenjäljen arviointi

Rakennuksen hiilijalanjäljen rinnalla arvioitaisiin myös mahdolliset myönteiset ilmastovaikutukset, joita ei syntyisi ilman rakennushanketta. Onko tällaisen ns. hiilikädenjäljen arviointi mielestäsi tarpeen?

-

Hiilikädenjälkeen luetaan rakennustuotteiden uudelleenkäyttö ja kierrätys, kierrätyspolttoaineet ja jätteenpoltto, uusiutuva energia, pitkäikäiset hiilivarastot ja sementtipohjaisten tuotteiden karbonatisoituminen. Onko hiilikädenjäljen kattavuus mielestäsi riittävä?

-

15 § Uudelleenkäyttö ja kierrätys

Onko uudelleenkäytön ja kierrätyksen hiilikädenjäljen laskenta kuvattu selkeästi?

-

16 § Hyödyntäminen kierrätyspolttoaineena

Onko kierrätyspolttoaineen hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

-

17 § Hyödyntäminen polttolaitoksessa

Onko energiana hyödynnettävien materiaalien hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

-

18 § Ylimääräinen uusiutuva energia

Onko ylimääräisen uusiutuvan energian hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

-

19 § Hiilivarasto

Onko ylimääräisen uusiutuvan energian hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

-

Hiilivarasto lasketaan vain niille rakennusosille, jotka pysyvät rakennuksessa tai rakennuspaikalla vähintään 100 vuoden ajan. Onko vähimmäisajan määrittely mielestäsi tarpeellista?

-

20 § Karbonatisoituminen

Onko karbonatisoitumisen hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

-

21 § Ilmastaselvitys

Ilmastaselvitys laadittaisiin rakentamislupaa haettaessa ja se olisi päivitettävä ennen rakennuksen käyttöönottoa, jos muutoksia on tullut. Onko ilmastaselvityksen kaksivaiheisuus mielestäsi sopiva lähtökohta?

-

22 § Ilmastaselvityksen sisältö

Onko ilmastaselvityksen vähimmäisisältö mielestäsi tarpeeksi kattava?

-

23 § Vähähiilisuuden tulosten esittäminen

Tulokset esitetään erikseen rakennukselle ja rakennuspaikalle. Tämän jaon pohjalta voitaisiin myöhemmin asettaa pelkästään rakennusta koskevia päästörajoja. Onko arvioinnin tulosten jako erikseen rakennukselle ja rakennuspaikalle mielestäsi sopiva lähtökohta?

-

24 § Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Kommentit:

-

Osa 3. Vähähiilisuuden arvioinnin menetelmäohje

Kommentit ja muutosehdotukset menetelmäohjeeseen:

-

Pylsy Petri
Suomen Kiinteistöliitto ry